

være enige om er den rigtige, naar den kan føre til Maalet, og det er den frivillige Overenskomst's Bei (Hør!). Denne Sag har hidtil havt en meget god Fremgang, hvilken endog under de sidste uheldige Krigsjaar har vist sig at være langt større end man kunde vente, naar man vil tage alle Forhold i Betragtning; og jeg troer, at det vil gaa langt raskere med den frivillige Overenskomst, naar det endelig engang bliver klart, at en Evangsloy ikke kan gives (Hør!). — **Udsærling:** Maa jeg bede om Ordet!). Der er vistnok mange Fæstere, der nu fortiden afholder sig fra at indlade sig paa en frivillig Overenskomst, netop fordi de haabe at kunne faae en Deel af deres Gaardes Værdi skjænket; man har opvakt Forhaabninger hos dem, som jeg virkelig ikke troer man kan tilfredsstille ved en Evangsloy, men som jeg langt snarere troer kunne blive tilfredsstillede ad den frivillige Overenskomst's Bei. Jeg troer, at den Betaling, som i Gjennemsnit er erlagt for de Fæstegaarde, der ere blevne solgte, er saa lav, at den ikke vil blive saa lav, naar vi skulle til at taxere Gaardene og ved en Lov tvinge Eierne til at sælge dem. Jeg skal i saa Henseende tillade mig at meddele nogle faa statistiske Oplysninger fra den allerfænest Tid. Der er saaledes i Aarene fra 1845 til 1849 afhændet 1000 Fæstegaarde, enten til Selveiendom eller til Arvesætte, med et Hartkornsbælt af 4,614 Tdr., og fra Begyndelsen af Aaret 1850 til Udgangen af August 1851 er der afhændet 650 Fæstegaarde og 859 Huse med et Hartkornstilliggende af 3,365 Tdr. Af disse 650 Fæstegaarde ere 88 afhændede paa Domainegodsset, 114 paa Lehn-, Stamhuus- og Fideicommissgods, 18 paa offentlige Stiftelses og benificeret Gods og 418 fra private Godser, med et Hartkornstilliggende af 2,069 Tdr. Dette viser jo dog, at Sagen har temmelig god Fremgang. Med Hensyn til den Priis, hvorfor Fæstegodsset er afhændet, skal jeg tillade mig at bemærke, at ved de Fæstegaarde, der ere afhændede i Aarene fra 1845 til 1849, er der

for en Tønde Hartkorn Fæstegods i Gjennemsnit, forsaavidt Verne angaaer, betalt 753 Rbd., medens de Selveiergaarde, der til samme Tid ere afhændede, ere betalte pr. Tønde Hartkorn med en Gjennemsnitspriis af 1,179 Rbd.; hver Tønde Hartkorn Fæstegods er altsaa i Gjennemsnit solgt 426 Rbd. billigere end hver Tønde Hartkorn Selveiendom. I Jylland ere i samme Tidsrum Fæstegaardene solgte til en Gjennemsnitspriis af 503 Rbd. pr. Tønde Hartkorn, hvorimod Selveiergaardene til samme Tid ere solgte til en Gjennemsnitspriis af 833 Rbd. pr. Tønde Hartkorn, altsaa er der for hver Tønde Hartkorn Fæstegods betalt 330 Rbd. mindre.

Jeg troer, at dette saa temmelig viser, deels, at Fæstegodssets Overgang til Selveiendom ad de frivillige Overenskomsters Bei er i ret god Gang, deels, at Fæstegodsset sælges til en saadan Priis, som man med Billighed kan fordre. Jeg troer, at den frivillige Overgang maa kunne ventes herefter at ville foregaae i en langt høiere Grad end hidtil, især da næsten alle de Friheder og Herligheder, som hidtil have været forbundne med Besiddelsen af Fæstegods, nu ere ophævede. Der var mange af disse Herligheder, som Godseierne efter deres forskjellige Tilbøieligheder kunde sætte særdeles Priis paa, men den Grund til at holde paa Fæstegodsset er jo ikke længere tilstede, og dette vil vistnok bidrage betydeligt til, at Godseierne hellere nu end tidligere gaae ind paa at sælge. Naar Enhver i sin Kreds virkelig oprigtig vil stræbe til dette Maal, saa troer jeg, at der vil vindes meget; men saalænge det gives Udseendet af, at Fæstebonden virkelig har et Slags Medieidomsret, saalænge opvække vi Forhaabninger hos Fæstebonden, som vi ikke ville see os istand til at tilfredsstille, og saalænge modarbejde vi det Maal, hvortil vi stræbe. Jeg troer ogsaa, at det vilde bidrage meget, om Staten kunde træde til og hjælpe ved at forskyde Pengene til at afløse en Deel af Kjøbesummen.